

MUNKÁCSI PÉTER*

Popkultúra – kritikai jogelmélet – irodalom, avagy Beyoncé és Bob Dylan interdiszciplináris találkozása

Mottó: „Alapvetően a jogászképzés halálunalmas; amikor pedig egy kicsit más szemszögből nézzük a jogot: akár az irodalom felől, akár mondjuk a populáris kultúra más megnyilvánulásait is ide lehetne sorolni...”¹

I. Bevezetés

2024 tavaszán, amikor a jelen írás végleges formát kap, társadalmunk hibernáltságból ébredszik, az „*ancien régime*” recseg-ropog; „*Mert új idők váltják a régit*”². Érthető ezért, miért nem vált itthon beszédtemává Beyoncé frissen megjelent country albuma, a „*Cowboy Carter*”³. A közel 80 perces zenei anyag, hangminta-, feldolgozás- és referenciagyűjtemény az elkövetkezendő néhány évtizedben zsinórmérce lehet a mai (amerikai) populáris kultúrakutatásoknak, hiszen a „*Cowboy Carter*” sokkal tágabb horizontú, mint egy hagyományosnak tekinthető country lemez. Az öt éven készült album nem más, mint alkotóinak személyes vallomása, esszéje arról, mit gondolnak az ún. „Americana” zenéről, a kortárs popzenéről, magáról a műfaj természetéről. Az énekesnő, bár nem előzmény nélkül, de újra értelmezte a szinte kizárólag fehér műfajt, amikor kreatív módon mind a zenei megoldások (gitárok, az afrikai eredetű bendzsó, a többszólamú vokális megoldások), mind a külsőségek (cowboykalap, texasi „rodeókirálynő” attribútumok) által nyitotta meg a countryzene felé vezető utat fekete Amerika számára. A countryzene hasonló radikális megújítására Bob

* Jogász, Országos Széchényi Könyvtár, ELTE ÁJK doktorjelölt

¹ „*Átmenni a másik térfélre*”. Tamás a Tilos Rádióban. In: Fekete Balázs – Molnár András (szerk.): Iustitia emlékezik. Tanulmányok a „jog és irodalom” köréből. Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet. Budapest, 2020. 16. p. (továbbiakban NAGY – TILOS RÁDIÓ 2020)

² „*The Times They Are A-Changin’*”, a Bob Dylan-versrészletek magyar nyelvű szövegváltozatait Barna Imre műfordítása alapján közlöm. DYLAN, BOB: *Mit fúj a szél. Blowin’ In The Wind*. Árkádia. Budapest, 1989.

³ „*Cowboy Carter*” by BEYONCÉ, Parkwood/Columbia, 2024.

Dylan 1965-ben a Newport-i fesztiválon előadott elektromos gitáros, erősítőes fellépése óta talán nem volt példa.

„Átmenni a másik térfele”, nem véletlen, vajon miért Beyoncé és miért Bob Dylan idézheti meg Nagy Tamás szellemét.⁴ Ahogy az amerikai művészek, úgy a szegedi jogtudós zsenije egyaránt a járatan utakon haladásban, a klasszikusnak tekinthető kánonok meghaladásában áll.

A mottóban hivatkozott Tilos Rádió-interjúban Tamás elmondása szerint az érdekelte, hogy jogi és szépirodalmi szövegek között milyen egészen konkrét textuális, szövegszerű kapcsolatokat lehet találni.⁵ Szabó Miklós összefoglaló megállapítása szerint Nagy Tamás feldolgozásában a jog és irodalom irányzat elméleti háttérét az angol-amerikai (szociológiai-realista, illetve az antebellum – polgárháború előtti – korszak Amerikájának sajátos jogi-retorikai) teóriája képezi; feldolgozása szerkezetét e két narratív praxis közötti interferencia elemzésével és egyes problémáinak exponálásával alakítja ki.⁶

A jog és a popkultúra határterületéről választott írás témájának Bob Dylan indulásának és az amerikai kritikai jogelmélethez vezető társadalmi mozgalmak kezdetének az 1960-as évekre eső időbeli egybeesése indokolja. Miért éppen Bob Dylan? Hazai méltatója, verseinek fordítója, Barna Imre szerint Dylan kevesebb is, de több is mint a századunk költője; egyike azoknak a két kézen megszámálható keveseknek, akik valamilyen sajátos közmegegyezés révén a huszadik század egyértelmű, az egész világon érthető, pozitív szimbólumokat megtestesítő alakjaivá váltak.⁷

Az angol nyelvű szakirodalomban a kritikai elméletek (tágabb értelemben) azokhoz a társadalmi mozgalmakhoz kötődnek, amelyek célja az elnyomás különböző dimenzióinak felszámolása. Az 1960–70-es évek mozgalmainak, így a kritikai jogelméleti irányzatnak (*Critical Legal Studies*, CLS) megértése nem nélkülözheti az olyan korai és talán legidőutállóbb Bob Dylan-dalok ismeretét, mint a „*Blowin' in the Wind*” vagy a „*The Times They Are A-Changin'*”. Nemcsak a társadalmi, de az egyéneken esett igazságtalanságok is igen gyakran témái a daloknak. Az amerikai jogi egyetemi oktatás részét képezi az a tudományos szakterület, amely Bob Dylan életművét társadalomelméleti megközelítésből kutatja. A dylanológia egyik részterülete a dalszerző-költő műveinek elemzése a jogtudomány oldaláról.⁸ A tartalmi-formai kereteket feszítené szét az a vállalkozás, amely az igazságosság, a jogtalanság és büntett kontextusában született valamennyi Bob Dylan-mű bemutatását

⁴ Nagy Tamást személyesen nem ismertem, de az ő emlékeztetere ajánlottam a VII. Jog és Irodalom szimpóziumon (2019. szeptember 20.) elhangzott előadásomat és az abból készült írásomat (MUNKÁCSI PÉTER: *Iustitia-gondolatok, Iustitia-olvasók számára Balás P. Elemér Jog és irodalom című írása nyomán*. In: Fekete Balázs – Molnár András (szerk.): *Iustitia emlékezik. Tanulmányok a „jog és irodalom” köréből*. Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet. Budapest, 2020. 81–91. pp.).

⁵ NAGY – TILOS RÁDIÓ 2020. 14. p.

⁶ NAGY TAMÁS: *Tiszta beszéd? Avagy az amerikai jogelmélet kistükre*. In: Nagy Tamás – Nagy Zsolt (szerk.): *Jogelmélet és önreflexió. Pólay Elemér Alapítvány*. Szeged, 2007. 149–169. pp.

⁷ BARNÁ IMRE: *Bob Dylan. Dal, szöveg, póz*. Európa Könyvkiadó. Budapest, 2017. 11–12. pp.

⁸ BRAKE, ELISABETH: „*To Live Outside of Law, You Must be Honest*”. *Freedom in Dylan's Lyrics*. In: Verneze, Peter – Porter, Carl J. (szerk.): *Bob Dylan and Philosophy. It's Alright Ma (I'm Only Thinking)*. Open Court. Chicago – La Salle, 2006.; KAUFMAN, WILL: *The Civil Rights Movement*. In: Latham, Sean (szerk.): *The World of Bob Dylan*. Cambridge University Press. Cambridge, 2021.; O'NEILL-SANDERS, LISA: *Justice*. In: Latham, Sean (szerk.): *The World of Bob Dylan*. Cambridge University Press. Cambridge, 2021. 2011. április 4–5 között adott helyt a Fordham Law School a Bob Dylan és a jog kapcsolatát igen széles aspektusból megközelítő szimpóziumnak. Az eseményről lásd: LEVINE, SAMUEL J.: *Symposium. Bob Dylan and the Law Foreword*. Fordham Urban Law Journal (38)2012/5. 1267–1278. pp.

célozná meg, de megkerülhetetlennek tűnik két olyan szignifikáns, egymással párban álló dalra utalás („*The Lonesome Death of Hattie Carroll*”, „*Hurricane*”), amelyek megtörtént bűnesetekre reflektálnak. E kapcsolódási pontok mentén a zeneszociológia, zenetörténet helyett kap jogelméleti irányt a jelen írás.

II. Az amerikai állampolgári jogi mozgalmak – a kritikai jogelméleti mozgalom – Bob Dylan indulása

Beyoncé új lemezén gyönyörű feldolgozásban hallható a Beatles „*Blackbird*” című dala, amely kedves melankolikus hangvételén túl Paul McCartney 68-as reflexiója az amerikai polgári jogi mozgalmakra, megragadva az általános szabadságvágy pillanatát a törött szárnyak (*broken wings*), a besüppedt szemek (*sunken eyes*) költői képeivel. Az ihletet a „Little Rock Nine” tinédzser csoport története adta. Ők voltak az első afroamerikai diákok, akik a Brown v. Board of Education of Topeka, Kansas ügyben hozott döntést⁹ követően beiratkoztak a Little Rock’s Central High School-ba. A szövetségi törvény változása ellenére az arkansasi kormányzó közölte a diákokkal, hogy nem vehetnek részt az oktatásban és a Nemzeti Gárdával akadályozta meg belépésüket az iskola épületébe. Három hét feszültség után Eisenhower amerikai elnök végül szövetségi csapatokat küldött a diákok biztonsága érdekében és 1957. szeptember 27-én dühös tömegben keresztül tudtak bemenni az iskolába.¹⁰

Az eset a kibontakozóban lévő amerikai állampolgári jogok (*civil rights movement*) mozgalma idejére esik. A mozgalom fő célja a fehérekkel azonos minőségű oktatási, gazdasági, politikai jogok kiharcolása és azok törvénybe foglalása lett. De sajátos az időbeli egybeesés Bob Dylan pályafutásának korai időszaka és az amerikai kritikai jogelmülethez vezető társadalmi mozgalmak kezdete között az 1960-as évek első felében.¹¹ Két jól ismert klasszikus mű, *Blowin’ In The Wind*, *The Times They Are A-Changin’*, amelyek nemcsak mérföldkövek voltak Dylan életművében, nemcsak katalizátorként szolgáltak az őt követő énekes-dalszerző forradalomnak, de előzményül szolgáltak az 1964-es amerikai *Civil Rights Act*-nek is.¹²

⁹ Hosszú és gondosan tervezett kampány után, amelyet az NAACP vezetett, az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága 1954-ben a *Brown v. Board of Education of Topeka, Kansas* ügyben [347 U.S. 483 (1954) May 17, 1954] hozott döntéssel alkotmányellenesnek minősített egy 1896-os döntést, és kimondta: a szegregáció az egyenlő elbánás tagadása, és a különválasztott oktatás egyenlőtlen. Egy évvvel később a bíróság úgy rendelkezett, hogy meg kell indítani a deszegregáció folyamatát. A déli államok szembe mentek a bíróság döntésével, ezt mutatja többek között, hogy 1957-ben Little Rockban, illetve 1962-ben a Mississippi Egyetemen elleneztek vagy burkoltan, halasztási taktikával lassították az integrációt. A Legfelsőbb Bírósággal történő szembenállást fejezte ki a déli államokból származó 92 képviselő 1956 márciusában kibocsátott ún. Déli manifestuma, amely elítélte a bíróság 1954-es döntését, és követelte a döntés megváltoztatását. Az erőszaktól tartózkodó polgárjogi mozgalom egyre határozottabbá vált, annak ellenére, hogy korábban az oktatásban gyakorolt diszkriminációt csupán a déli államok problémájának tekintették. 1954 után a fekete és színes bőrűeket sújtó egyenlőtlenségeknek országszerte egyre nagyobb figyelmet szenteltek. Lásd erről magyar nyelven: ZSIGMOND ANNA: *Kultúra és hatalom. Amerika útja a 21. századba*. Gondolat. Budapest, 2019. 76. p.

¹⁰ A BBC alábbi írása alapján: <https://www.bbc.com/culture/article/20240329-beyonce-cowboy-carter-the-beatles-blackbird>

¹¹ <https://pophistorydig.com/topics/tag/bob-dylan-1960s/>

¹² PERLIN, MICHAEL E.: *Tangled Up In Law. The Jurisprudence of Bob Dylan*. Fordham Urban Law Journal (38)2012/5. 1399–1401. pp.

Blowin' In The Wind

[...]

„Yes, 'n' how many years can some people exist
Before they're allowed to be free?

Yes, 'n' how many times can a man turn his head
Pretending he just doesn't see?

The answer, my friend, is blowin' in the wind,”

*Mit fúj a szél*¹³

[...]

„Na és hány évig bírják még az emberek,
Hogy szabadnak lenni nem szabad?

Na és hányszor lehet még hogy félrenéz
Az ember s azt színleli: vak?

Ha válasz kell, hallgasd, hogy mit fúj
a szél,”

The Times They Are A-Changin'

Come senators, congressmen

Please heed the call

Don't stand in the doorway

Don't block up the hall

For he that gets hurt

Will be he who has stalled

The battle outside ragin'

Will soon shake your windows

And rattle your walls

For the times they are a-changin'

*Új idők váltják a régit*¹⁴

Gyertek, képviselők

És szenátorok

És ne álljátok el

A bejáratot;

Aki most gátol,

majd eshet nagyot;

Nagy ütközet,

Csata dühöng kint.

S megreszket máris

Az ablakotok,

Mert új idők váltják a régít.

A kritikai jogelmélet kifejezés szűkebb és tágabb értelemben egyaránt használható.¹⁵ A szűk értelemben vett kritikai jogelméleti mozgalom az 1960–70-es évek baloldali mozgalmából, így a fekete polgárjogi mozgalomból és a vietnámi háború elleni tiltakozásból nőtt ki az Egyesült Államokban. Ebben az értelemben a CLS az első olyan amerikai, vállaltan baloldali jogelméleti mozgalom volt, amely a jogelméletnek az Egyesült Államok jogtudományában akkor domináns felfogását, a liberális ortodoxiát támadta. A CLS mozgalom kezdetét az amerikai kritikai jogelméleti konferencia (*Conference on Critical Legal Studies*) megalapításához szokás kötni, amelyre 1977-ben került sor.¹⁶

A tágabb értelemben vett kritikai jogelmélet az 1970-es évektől kezdve fontos szerepet játszott az amerikai és a tágabb angolszász jogelmélet megújításában, de mozgalmi jellege ellenére sok szempontból elvont, akadémiai irányzat maradt, nem úgy, mint a hozzá kapcsolódó vagy általa inspirált jogkritikai irányzatok.¹⁷ A „jog és irodalom” irányzat az Egyesült Államokban az 1960-as évektől formálódott, amit sokan – kritikai szemléletét és gyakorlati céljait tekintve – a CLS mozgalom egyik ágának tartanak, amely az egyetemi és az akadémiai szférában csak az 1980-as években vált valóban jelentőssé. Magyarországon ebben fontos szerepet töltött be a miskolci Bíbor Kiadónál megjelent mai angol-amerikai jogelméleti törekvéseket bemutató antológia¹⁸, amely antológia két alapműnek számító

¹³ DYLAN 1989, 17. p.

¹⁴ DYLAN 1989, 18. p.

¹⁵ KISS VALÉRIA: *Kritikai jogelméletek*. In: Jakab András et al. (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. ORAC Kiadó – Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézete. Budapest, 2023. <http://ijoten.hu/szocikk/kritikai-jogelmletek> [19]–[20] +1. ábra.

¹⁶ KISS 2023, [19].

¹⁷ KISS 2023, [35].

¹⁸ SZABADFALVI JÓZSEF (szerk.): *Mai angol-amerikai jogelméleti törekvések*. Bíbor Kiadó. Miskolc. 1996.

CLS tanulmányt közöl, amely közül az egyik, Roberto Unger 1983-ban megjelent írása Nagy Tamás fordításában olvasható magyar nyelven.¹⁹

III Bob Dylan-dalok az igazságosság, a jogtalanság és büntett kontextusában

A jelen írás nem vállalkozhat Bob Dylan valamennyi alkotói korszakából született mű bemutatására az igazságosság, a jogtalanság és büntett kontextusában, de két szignifikáns, egymással párban álló műre szükséges felhívni a figyelmet, amelyek megtörtént bűnesetekre reflektálnak.

A „Hattie Carroll magányos halála” c dal alapja, hogy William Zantzing 1963-ban egy baltimore-i hotelben børszínére tett utalásokkal inzultálta, majd megütötte a pincérnőként dolgozó Hattie Carrollt, aki az eset után néhány órával elhunyt. Zantzingert a bíróság hat hónapos börtönbüntetésre ítélte. A védelem azzal érvelt, hogy Carroll nem az ütés, hanem a férfi szidalmi által kiváltott idegállapot következtében hunyt el, mivel korábban szívproblémái voltak, elérve, hogy a vádat gondatlanságból elkövetett emberölésre változtassák.

The Lonesome Death of Hattie Carroll

In the courtroom of honor, the judge pounded
his gavel
To show that all's equal and that the courts are
on the level
And that the strings in the books ain't pulled
and persuaded
And that even the nobles get properly handled
Once that the cops have chased after and
caught 'em
And that the ladder of law has no top and no
bottom,
Stared at the person who killed for no reason
Who just happened to be feelin' that way
without warnin'.
And he spoke through his cloak, most deep
and distinguished,
And handed out strongly, for penalty and
repentance,
William Zanzinger with a six-month sentence.
Oh, but you who philosophize disgrace and
criticize all fears,
Bury the rag deep in your face
For now's the time for your tears

*Hattie Carroll magányos halála*²⁰

A nagytiszteletű tárgyalóteremben a bíró ütött
kalapácsával
Hogy megmutassa, mindenki egyenlő és
a bíróság tiszta
És hogy a jegyzőkönyv sorai mögött nem
befolyás és meggyőzés van
És hogy a nemessel is úgy bánnak, ahogy kell
Miután a zsaruk utolérték és elkapták őket
És hogy a törvény előtt nincs alsóbb és fel-
sőbb,
Rámeredt arra, aki ok nélkül ölt
Akinek csak éppen úgy hozta kedve minden
előjel nélkül.
És beszélt a köpenye mögül, mélyen és elő-
kelőn,
És büntetésre, bünbánásra, elítélte határozottan
William Zanzingert hat hónapra.
Ó, de ti, akik a dicstelenségen elmélkedtek és
minden félelmet becsméltek,
Temessétek a rongyot az arcotokba
Most van itt a könnyek ideje.”

¹⁹ Unger, Roberto Mangabeira: *A kritikai jogi mozgalom*. In: SZABADFALVI 1996, 101–127. pp. A közölt mű forrása: UNGER, ROBERTO MANGABEIRA: *The Critical Legal Studies Movement*. Harvard Law Review 1983/3. 561–675. pp. A CLS szorosan kötődött a szerzők egy szűk köréhez (Duncan Kennedy, Morton Horwitz, Roberto Mangabeira Unger) és egy konkrét intézményhez, a Harvard Law Schoolhoz. A CLS mozgalom hívei elméleti munkásságuk során igyekeztek mindvégig hűek maradni aktivista eredetükhöz

²⁰ A versrészlet magyar nyelvű szövegváltozatát Takó Ferenc fordítása alapján idézem. TAKÓ FERENC: *Bob Dylan és az idő*. Korunk 2019/11. 31. p.

Az 1976-ban megjelent dal főszereplője Rubin „Hurricane” Carter profi bokszoló esetéről szól, akit hármass gyilkossággal vádoltak meg ártatlanul New Jersey-ben. A Bob Dylan-dal rávilágít arra, hogy a rasszizmus hogyan hatotta át az USA büntetőjogi igazságszolgáltatási rendszerét:

Hurricane

[...]

Rubin Carter was falsely tried.

The crime was murder ‘one’, guess who testified?

Bello and Bradley and they both baldly lied

And the newspapers, they all went along for the ride.

How can the life of such a man

Be in the palm of some fool’s hand?

To see him obviously framed

Couldn’t help but make me feel ashamed to live in a land

Where justice is a game.

*Hurrikán*²¹

„[...]

Rubin Cartert tévesen vádolták meg.

A büntett „gyilkosság”, na és ki tanúskodott?

Bello és Bradley és mindketten hazudtak, mint a vízfolyás

Az újságok meg, azok mind felültek nekik.

Hogy lehet egy ilyen ember élete

Valami bolond kezében?

Ahogy láttam világosan hamis vádak között

Nem tudtam mást érezni, mint szégyent, hogy olyan országban élek

Ahol az igazság játék csupán.”

IV. A „törvényen kívüliség”: a dalok törvényen kívüli karakterei – a szerző törvényen kívüli karaktere

A „törvényen kívüli” karakterének klasszikus meghatározása zenei kontextusban Shakespeare soraiban olvasható²²:

„Az ember, aki legbelül zenétlen

S nem hat rá édes hangok egyezése,

Az kész az árulásra, taktikára,

S szelleme tompa, mint az éjszaka,

S érzelme komor, mint az Erebus:

Meg ne bízz benne. Hallgass a zenére.”

Bob Dylan bizonyos értelemben a személyes szabadság, az Isaiah Berlin-i értelemben vett személyes szabadság (freedom) eszményét képviseli.²³ 1964-től Dylan a nyíltan politikai daloktól a személyes jellegű dalok felé fordult. E korszakban született az a sor, amely bevezeti a törvényen kívüli-értelmezést: „A törvényen kívüli élethez őszintének kell lenned.”²⁴ Miért? Milyen törvényen kívül? Van-e a törvényen kívül más törvény, amely előírja az őszinteséget?

²¹ TAKÓ 2019, 31. p.

²² SHAKESPEARE, WILLIAM: *Velencei kalmár* (5. felvonás 1 jelenet). In: William Shakespeare összes drámái IV. Színművek. Magyar Helikon. Budapest, 1972. 74. p.

²³ „A pozitív szabadság: szabadságom valamire. Hogy szubjektum legyek, ne mások objektuma. Akarattal, cselekedeteimért felelősséggel rendelkező, tudatos lény kívánok lenni.” BERLIN, ISAIAH: *A szabadság két fogalma*. 2010. https://kotelezok.blog.hu/2010/10/03/isaiah_berlin_a_szabadsag_ket_fogalma_1

²⁴ „*Absolutely Sweet Marie*” by BOB DYLAN 1966.

A dylanológusok szerint a szerző a *status quo* bírajaként és szatirikusaként tekinti magát törvényen kívülinek, a társadalom által elvárt dolgok tagadójának. Eltávolodott a társadalomtól, megkérdőjelezi annak értékeit és (elméletben) nem hajlandó megfelelni a normáknak; elutasítva a birtoklási vágyat, az állandó lakhelyet, a rendszeres munkavégzést, a törvény tekintélyét. Az 1965-ben írt komplex műve, a „*Like Rolling Stone*” (Barna Imre fordításában: „Földönfutó”) a „potenciális felszabadulás” balladájának tekinthető, amely felvázolja azt a dezorientációt, amely akkor következik be, amikor vagyon és barátok nélkül az egyén saját erőforrásaira kényszerül... „Te magadnak se jó, Te sehol nem lakó, Te sehova sem tartozó, Földönfutó”.²⁵ A dalban megénekelte női sors végállomása a száműzetés szabadsága: „Ha semmid sincs, nincs vesztenivalód, láthatatlan vagy, nincsenek titkaid”.²⁶

Önéletrajzi munkájában, a „*Krónikák*”-ban Dylan határozottan tagadja a törvényen kívüliséget, így fogalmaz:

[...] Az idő magánya nem adatott meg nekem. Bármilyen legyen az úgynevezett ellenkultúra, elegendő volt belőle. Hányingerem volt attól, hogy szövegeimet felduzzasztják, hogy értelmüket kiforgatva polémiára használják fel őket, hogy engem mindenféle szerepekbe tolnak fel: a Felkelés Fejedelme, a Protest Pápája, a Lázadás Cárja, az Engedetlenség Hercege, a Szabadcsapatok Vezére, a Tagadás Császára, az Anarchia Főpapja, a Nagymenő. Mi a nyavalyáról beszéltek? Rémes megjelölések, akárhonnán nézzük. Mindegyik azt jelenti: „törvényen kívüli”.

Egy lépéssel még továbbmenve: a törvényen kívülinek tartott szerző az amerikai tárgyalótermek kedvelt szerzőjének tekinthető. Egy, a Texas-i Egyetemen 2007-ben folytatott kutatás szerint Bob Dylan szövegeit 186 alkalommal idézték bírósági beadványokban és jogi tudományos publikációkban, messze megelőzve a Beatlest (74), Bruce Springsteent (69).²⁷ Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságán Dylan szövegeit a bírák jogi javaslatok előadására és precedensek létrehozására használták. Egy 2008-as ügyben *Sprint Communications Co. kontra APCC Services, Inc.*, 554 U.S. 269 (2008).

John G. Roberts Jr. bíró különvéleményében, amelyhez Scalia, Thomas és Alito bírák is csatlakoztak, a „*Like a Rolling Stone*”-ból idézte álláspontjának alátámasztására a híres sort: „*When you got nothing, you got nothing to lose*” (Ha semmid sincs, nincs vesztenivalód”). A bíró álláspontja szerint a nyilvános telefonszolgáltatókkal kapcsolatban álló számlázó és beszedő cégeknek nincs keresetőségi joguk a szolgáltatók díjainak behajtására. Az ügy különlegessége, hogy a bíró döntését nem valamely korábbi ügyre vagy jogi tanulmányra alapozta, sem valamely jogi alapelvre, hanem csak Dylan idézett sorának súlyát vette számításba.

[...] “Here, respondents are authorized to bring suit on behalf of the payphone operators, but they have no claim to the recovery. Indeed, their take is not tied to the recovery in any way. Respondents receive their compensation based on the number of payphones and telephone lines operated by their clients, see App. 198, not based on the measure of damages ultimately awarded by a court or paid by petitioners as part of a settlement. Respondents received the assignments only as a result of their willingness to assume the obligation of remitting any recovery

²⁵ DYLAN 1989, 73. p.

²⁶ DYLAN 1989, 75. p.

²⁷ SHRIVASTAVA, Arian Udyan: *Workingman' Blues. Law in the Songs of Bob Dylan*. 2019. https://www.academia.edu/49064603/Workingmans_Blues_Law_in_the_Songs_of_Bob_Dylan

to the assignors, the payphone operators. That is, after all, the entire point of the arrangement. The payphone operators assigned their claims to respondents “for purposes of collection,” App. to Pet. for Cert. 114a; respondents never had any share in the amount collected. The absence of any right to the substantive recovery means that respondents cannot benefit from the judgment they seek and thus lack Article III [of the Constitution] standing. “When you got nothing, you got nothing to lose.” Bob Dylan, *Like A Rolling Stone*, on Highway 61 Revisited (Columbia Records 1965)”.²⁸

V. Záró gondolatok

Közel egy évtizeddel ezelőtt Nagy Tamás kiváló áttekintő-összegző tanulmányában a jog és irodalom jövőjét illetően óvatos találgatásba bocsátkozott; felcsatlakozva az azt megelőző közel másfél évtizeddel korábban az amerikai szakirodalomban felmerült vitához, Julia Stone Peters-hez, Greta Olson-hoz hasonlóan úgy vélte, bár megőrződnek a problémák, megoldások, a diskurzus körforgásában bármikor megnyithatóak a viták, elkerülhetetlennek látszik, hogy az irányzat valami nagyobb és amorf kezdeményezésbe olvadjon bele, amely tartalmi értelemben nem volna más, mint a jog, kultúra, humaniórák (*law, culture and the humanities*) irányzata.²⁹

Az amerikai állampolgári jogi mozgalmak – indirekt módon a kritikai jogelméleti mozgalom – megértése Bob Dylan korszakos dalainak tanulmányozása mellett, azzal együtt lehetséges. Az interpretáció eszközüül segítségül lehet hívni a jog és irodalom felőli megközelítést. De milyen vizsgálódást igényelnek az érett szerző komplex munkássága, amelyet 2016-ban a Nobel-díj Bizottság Szapphóhoz, Homéroszhoz hasonlított, akiknek műveik, szintén zenei kísérettel együtt születtek eredetileg és így is adták elő őket. Vajon Bob Dylan dalainak jogi kapcsolódásai megalapozzák-e a jog, kultúra, humaniórák felőli vizsgálódást? Tart-e már itt a bináris interdiszciplinaritást felváltó többszintű megközelítés? Egyáltalán: *quo vadis* jog és irodalom?

Nagy Tamás predikciója szerint, amennyiben a jog és irodalom irányzat nagyobb és amorf kezdeményezésbe olvadna bele, így tehát a dalköltészet is része lehet az elemzéseknek; tárgyi jövőbeli vizsgálódásainkra felkészül... Beyoncé?

²⁸ *Sprint Communications Co. kontra APCC Services, Inc.*, 554 U.S. 269 (2008).

²⁹ NAGY TAMÁS: *Hány életük van a jog és irodalom kutatásoknak?* In: Fekete Balázs – Fleck Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a kortárs jogelméletéről*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2015. 163. p.

PÉTER MUNKÁCSI

POP CULTURE – CRITICAL LEGAL STUDIES –
LITERATURE, OR THE INTERDISCIPLINARY
ENCOUNTER OF BEYONCÉ AND BOB DYLAN

(Summary)

Drawing on the two radical innovations in the country music genre – Beyoncé’s album 2024 and Bob Dylan’s 1965 Newport “electric” concert – I would propose that Tamás Nagy was another such innovator, whose work on Law and Literature broke the mould. This article traces the development of Critical Legal Studies into a multi-level, interdisciplinary approach, noting the temporal relationship between the start of the young Bob Dylan and the emergence of social movements of the 1960s. Indeed, it is revealed that the lyrics by songwriters of the time, such as Dylan, can be useful for Critical Legal Studies, as they contain a sustained critique of American law at the time.